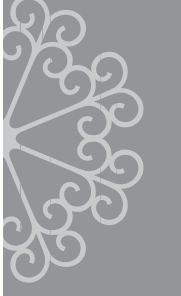

בית מדרש

283

בשבילי הפרשה

פרשת שמות תשע"ח

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD	4:39
Brooklyn, NY	4:25
Chicago, IL	4:14
Johannesburg, S. Africa	6:46
Lakewood/Deal, NJ	4:27
London, UK	3:51
Los Angeles, CA	4:40
Manchester, UK	3:47
Monsey, NY	4:24
Montreal, Quebec	4:07
Toronto, Ontario	4:37
Yerushalayim	4:14
Zurich, Switzerland	4:31

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

שמות ירושת שררה

בזבחים ק"ב ע"ב אמר עולא בקש משה מלכות ולא נתנו לו דכתיב אל תקרב הלום ואין הלום אלא מלכות שנא' מי אנכי ה' אלקים כי הביאותני עד הלום. מתיב רבא ר' ישמעאל אומר יבמה מלך. אמר רבא לו ולזרעו קאמה.

וע' שו"ת ח"ס שהק' דאף שאמר לו ה' שלא יירשו המלוכה אבל מלבד זה היה משה ראש הסנהדרין ואמאי לא ירשו זכות זה. והוכיח מזה הח"ס דאין ירושה אלא במניי בעלמא אבל מנוי של קדושה אין ירושה, ולכן בן המלך יורש אבל לא בן הכה"ג. וכמו"כ ראש סנהדרין אין בו ירושה.

ולכא' קשה לפי הח"ס מרש"י וילקוט פ' חקת תשס"ד עה"פ קח את אהרן וז"ל בדברי ניהומים, אמור לו אשריך שתראה כתרך נתון לבנך מה שאין אני זכאי לכך עכ"ל. וקשה דהרי במשה אין מגיע לו שבניו יירשו אותו משום מנהיג כמ"ש הח"ס ואיזה נחמה הוא לאהרן. אבל פשוט דא"ש גם לפי הח"ס דשם מדבר משה על המלוכה שבעלמא היו בניו יורשים אותו וה' אמר לו אל תקרב הלום ולא ירשו בניו וזהו הנחמה לאהרן. ומ"מ חשב משה שלענין הנגהה אולי בניו ראוים להתנהגה והתפלל עליהם.

ויש להוסיף על זה טעם לדברי הח"ס דפרשת אל תקרב הלום לא איירי אלא לענין מלכות ולא לענין שאר מנוים של משה. וסמך לדבר דבעיקר דברי הגמרא בקש משה מלכות כבר שאלו המפרשים אמאי דוקא אז במעשה הסנה שאל כן ואז אמר לו ה' אל תקרב הלום. וביאר בספר מהר"ל דיסקין דכיון שאמר לו ה' של נעליך מעל רגליך ומשה היה בן שמונים (ועד שגאל בני' לא היה אז גבור) וקשה ליקח נעלו בעמידה על רגל א' כמו שאמרו בחולין כ"ד, והוצרך לישב אבל באמת היה מקום קודש ואסור לישב כמו בעזרה שאמרו אין ישיבה אלא למלכי בית דוד וזהו שביקש משה מלכות שיהיה כמלכי בית דוד (ועמש"כ בענין אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד, והבאנו מה"ל) ויהא מותר לו לישב. ולכן אמר לו ה' שבניו לא יירשו מלכותו וא"כ אינו מלך לדורות כבית דוד, ולכן אע"ג שהוא מלך אסור לו לישב שם. (וע"ע משאת המלך עה"ת). ולפי דבריו יוצא דכל הפרשה לא איירי אלא מענין מלכות ולא לשאר מנוי של משה וכמו שאמרו אין הלום אלא מלכות ושפיר הקשה הח"ס אמאי לא ירשו בניו שאר מנוים של משה.

ועיקר החילוק מודה גם אבני נזר י"ד ש"ב, אלא שחידש דאף דאין ירושה ממילא ככה"ג, מ"מ אם בנו ראוי כשאר מועמד יש מצוה למנות את בנו. ולדבריו א"ש מה שאמרו במדבר במדב"ר כ"א י"ד שו"ה אמר למשה כי יהושע סידר הספסלים, ולכא' לפי הח"ס מה נפשו, מצד מלכות כבר אמר ה' אל תקרב, ומצד ראש סנהדרין אין דין ירושה כלל. אבל לפי אבני נזר א"ש.

היה מרן המשגיח הגה"צ רבי חיים זאב פי נקל זצ"ל אומר, נפלא להתבונן עד היכן הם חסדי השי"ת על האדם, לפעמים האדם עצמו מזלזל בעצמו ולא מרגיש בבזיונו, או משום שאינו מכיר את כבודו ומעלתו או משום שירד ממדרגתו ומזלזל ביכולתו.

אבל הקב"ה, הוא מחשיב את האדם כפי כבודו הראוי, עד כדי כך שאפילו במקום שאינו מרגיש בבזיונו או שמוותר על כבודו, חס הקב"ה על כבודו בבחינת "ידעתי את מכאובי". והעובדה שהוא עצמו אינו מרגיש בזה בעצמו כ"בשר המת", זה כאב גדול יותר והקב"ה חס עליו יותר.

וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים

כשנתגלה הקב"ה בסנה למשה אמר (שמות ג, ז) "ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו כי ידעתי את מכאובי", כלומר אני יודע את מכאוביהם של בני ישראל, למרות שהם עצמם אינם יודעים אותם, "לפי שאין בשר המת מרגיש באז מל", והמצב הוא שהם עצמם לא מרגישים את מכאוביהם.

דברי הותני

הרב ר' אברהם טיקטינסקי ר"מ במירא.

נולד בעיר זו ביום ג' ערב חג השבעות הרט"ו. מנערותו נתחנך על ברכי אביו הגאון ר' חיים ליב הר"מ, אשר נהלהו ע"פ דרכו ויסד לול לפניו דרך סלולה בלימוד התלמוד וגדר לי מפרשיו לא בדרכי המפולפלים הנלוזים והמהודרים העקשים, כי אם בדרך פשוטה ומקובלת, בהעמקת העניינים ובסברא נבונה וישרה בבירור וליבון כל שמעתתא ע"פ בקר רת צרופה. בשנת תרמ"ד, נבחר להגיד יחד עם אביו הר"מ את השיעור שלש פעמים בשבוע ויחל להטיף לקחו הזך לפני בני הישיבה. ומני אז עומד על משמרתו ולומד תורה עם תלמידי דים מקשיבים ומראה פעולתו לטובה.

(אמר המחבר: לעונג רוחני מאוד נעלה, ול' משוש נפש ורוח היה לי המחזה הנהדר לראות בבקורי בקיץ התרנ"ח ביחד עם הרב הגאון מוהר"א הר"מ, את בית האולפנא הגדול, אשר בו כארבע מאות בחורי חמד מסתופפים, וב' מוצאי כי באי הבית הרם והנשא הזה הבנוי לתלפיות כולם שוקדי תורה המה ודורשי תושיה באמת, ועסוקים במשנתם הברורה בחשק ושים לב.

ואברך בברכת הנהיגן לאור התורה, ואמר תי: ברוך שבחר בהם ובמשנתם!)

דור רבניו וסופריו, אות ט' עמ' 21

מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אברהם בן הגרחי"ל טיקטינסקי זצוק"ל בן הגרחי"ל

י"ט בטבת תרצ"א

מרן ראש הישיבה הגאון רבי אב"הם טיקטינסקי זצוק"ל, נכדו של מייסד וראש הישיבה הגאון רבי שמואל טיקטינסקי זצוק"ל ובנו של רה"י הגאון רבי חיים ליב טיקטינסקי זצוק"ל, כיהן כמגיד שיעור בישיבה משנת תרמ"ד. בשנת תרנ"ט, לאחר פטירת אביו מרן רה"י הגרחי"ל זצ"ל, התמנה למלא את מקומו בראש שות הישיבה.

למרות מחלת עיניים קשה בה לקה עוד בצ' עירותו וברבות השנים נטלה את מאור עיניו לגמרי, מסר את שיעוריו בישיבה שלוש פע' מים בשבוע בעל פה, כאילו כל הש"ס וספ"י רי הראשונים והאחרונים פתוחים לפניו, עד שבשנת תרס"ו נאלץ לפרוש מהישיבה ולעבור למינסק לצורך טיפולים במחלתו הקשה.

להלן דברים שכתב בקצרה אודותיו ואודות הישיבה בתקופתו הרה"ג רבי בן ציון אייזנש"ט זצ"ל בספרו 'דור רבניו וסופריו':

דברי הימים

דתן ואבירם

אלו רשעים לא יצא הדבר לעולם, ומי היו, דתן ואבירם, ולמה כל מה שאתה יכול לתלות ברשעים תלה, הם שאמרו הדבר הזה והן שהותירו את המן והן שאמרו נתנה ראש והן שנחלקו עם קרח.

וביונב"ע פר' קרח (פט"ז פכ"ו): ומליל לכנש תא למימר זורו כדן מעלוי משכני גובריא חייביא אליין דאתחייבו קטול מן טליותהון במצרים פרסימו מסטרין דילי כד קטלית ית מצראי וכו', מבואר דאתחייבו מיתה על לה"ר זה שגילו זאת לפרעה.

הרי שמשום לה"ר זה נתחייבו מיתה, ומשום זה הרהר משה שראויים היו ישראל לשעבוד כמבואר בילק"ש. וביאור הדבר כך הוא, דלפמ"כ לעיל דמשה הרג את המצרי בגלל מה שעשה לשלומית בבית ומה שעשה לדתן בחוץ שהכה כל היום, וכן הציל את אבירם מהכאת דתן במה שאמר למה תכה רעך, ועכ"ז הלכו שניהם לומר לה"ר לפרעה על משה. וביאורו, דבלה"ר שלהם מסרו אותו למלך ונתחייב על ידם הריגה, ומסר חייב מיתה אף כשאנו גורם לחבירו מיתה, כמבואר בחו"מ סי' שפ"ח, ולכך הוכיחם משה שלא רק שלא הכירו לו טובה על שהרג את הגוי ועל שמנע מדתן להכות את אבירם, אלא הלכו ומסרו אותו לפרעה וביקש להורגו, וע"ז אמר לבני"ה הבדלו מהם ומכל נכסיהם, שהם חייבים מיתה ונכסיהם הם של כפויי טובה, וד"ק.

מטה האלקים ומטה האותות

פ"ד פס' כ' "ויקח משה את מטה האלקים בידו". תרגום יב"ע: ונסיב משה ית חוטרא דנסב מן גנוניתא דחמוי והוא מספיר כורסי יקרא מת קליה ארבעין סאין ועלוי חקיק ומפרש שמא רבא ויקרא וביה אתעבידו ניסין מן קדם ה' בידיה. יל"ע בענין המטות, אם היה ב' מטות או מטה

דראה משה ב' דברים, שלא יצא ממנו גר ואין אחד שיחזור בתשובה. ועוד מבואר שרצה המגדף חלק בשבט דן בגלל אמו ולא רצו שבט דן לתת לו, כיון שבדגלים הוא לבית אבותם ואביו מצרי, והלכו לדן אצל משה ויצא מב"ד חייב, יצא וגדף. וכדאי' כל המחלל את השם בסתר סופו ליפרע ממנו בגלוי.

ולפ"ז מבואר שאף אם התגייר לא עשה תשובה, ואפשר דכל גיורו הוא בכדי לקבל חלק בדגלים בשבט דן, ואחרי שלא קבל ויצא חייב מב"ד יצא וגידף, והוא משום שבפנימיותו לא חזר בתשובה. וכמש"כ דכל המחלל שם שמים בסתר, והוא חלל בסתר על מה שמשה הרג את אביו, לכך נפרעו ממנו בגלוי. ולפ"ז ראה משה שלא עתיד לצאת ממנו איש שיתגייר ושיחזור בתשרי, דהא איהו לא נתגייר וחזר בתשובה. ועוד שגם הוא עצמו נסקל אחר שגידף וא"א להחשיבו לגר המקיים מצוות אחר שחילל ה' וגידף.

והנה במד"ר (שמות פ' כ"ח) איתא: בעלה של שלומית בת דברי דתן הוי, ובילק"ש (סוף קס"ו) איתא: ויהי כשוב האיש הביתה ואמר לגרש את אשתו, כי לא נכון לבית יעקב לבא אל אשתו אחרי אשר הוטמאה, ותלך האשה ותגד לאחיה ויבקש אחי האשה להרגו וינס אל ביתו וימלט, ועל"ש. מבואר לב' מדרשים אלו דדתן רצה לגרש אשתו שהיא שלומית. ועוד מבואר במ"ר שם: והנה שני אנשים עברים נצים- זה דתן ואבירם, ורצה דתן להרים ידו עליו ואמר לו משה רשע למה תכה רעך, והיינו לדתן כמבואר בילק"ש שם.

ועוד איתא שם: אכן נודע הדבר- מלמד שהיה משה מהרהר מה ראה הקב"ה לשעבד את ישראל יותר מכל האומות, עד שבאו דתן ואבירם שעשו בו דלטוריא, הלכו ואמרו לפרעה מבזה הוא על פופירא שלך ועל עטרה שלך, א"ל יערב לו, הוא מסייע לשונאים, מיד בקש להורגו. ועוד שם: יש ראל אין ראוי להם להיות בעלי לשה"ר, אילולי

פ"ב פס' י"א "ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחול". פירש"י: מכה איש עברי- מלקהו ורודהו ובעלה של שלומית בת דברי היה, ובלילה העמידו והוציאו מביתו והוא חזר ונכנס לבית ובא על אשתו כסבורה שהוא בעלה, וחזר האיש לביתו והרגיש בדבר, וכשראה אותו מצרי שהרגיש בדבר היה מכהו ורודהו כל היום.

ובד"ה ויפן כה וכה- ראה מה עשה לו בבית ומה עשה לו בשדה, וירא כי אין איש- שאין איש עתיד לצאת ממנו שיתגייר. וצ"ב, וכן הק' בשפ"ח, דבפר' אמור (פכ"ד) "ויצא בן אשה הישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני"ה וגו' ויקב בן האשה הישראלית את השם וגו' ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן", פירש"י: בן איש מצרי- הוא המצרי שהרגו משה בתוך בני"ה, מלמד שנתגייר. מבואר שייצא ממצרי זה שבא על שלומית בת דברי האי מגדף דכתי' בפר' אמור, ורש"י כ' שר תגייר, וצ"ב דרש"י כאן כ' דראה שאין איש יוצא ממנו שיתגייר?

ובשפ"ח תי': בשעה שהרג משה את המצרי הייתה כבר מעוברת ממנו, אבל היה רואה שאין עתיד לצאת עוד ממנו איש שיתגייר. ובשפ"ח בפ' אמור תי' בשם תוס': דקודם מ"ת הוולד הולך אחר האב, וכשגדל נתגייר, ע"ש.

ובתרגום יונב"ע (פס' י"ב): ואיסתכל משה בד כמת דעתיה ואתבונן בכל דר ודר והא לא קאים מן ההוא מצראי גבר גיור, ולא דעביד תתובא מן בני בניו עד עלמא וכו'.

ובפר' אמור תרגם יונב"ע: גברא חייבא מרוד באלהא שמיא וכו', וכד הוון ישראל שריין במדב רא בעא למפרוס משכניה בגו שבטא דבני דן ולא שבקוה מן בגלל דטיכסין דישאל גבר על טיכ סיה באתון לייחוס אבהתון שריין וכו'. ומבואר

אמר ר' שמעון תרי הו, והכי אוקימנא בספרא דרב המנונא סבא שפיר קאמר דכלא חד בין תימא דקודשא בריך הוא ובין תימא דמשה, והאי מטה לאתרא סטרא דגבורה וכו'. אמר ר' שמעון ווי לאינון דלא חמאן ולא מסתכלין באורייתא ואורייתא קארי קמייהו בכל יומא ולא משגיחין (ס"א ולא ידעין) וכו' ע"ש. ולפי"ז כ' הא"ח דאמר 'הזה' כי היו ב' מוטות ובא לשלול האחר, ואמר "תקח בידך" פי' בתמידות, והטעם לסימן כי יש בידו מטה עז תפארת, וכן חק לשררה הממונים על דבר מלכות, וזה לך האות דכ' (להלן פס' כ) וישב ארצה מצרים ויקח משה את מטה האלקים בידו, הרי שתכף לבש כלי זיין שנתן לו ה' וכו', ואומרו אשר תעשה בו את האותות, אולי רמז למטה ב' של אהרן שבו עשה האותות שנהפך לנחש, וכאומרם בזוהר שזה יקרא מטה אהרן, שצוה גם עליו שיהיה מוכן ביד אהרן.

והנה בפר' בשלח (פי"ז פ"ה) כתיב ואמר ה' אל משה עבור לפני העם וקח אתך מזקני ישראל ומטך אשר הכית בו את היאר קח בידך והלכת. מבו' שהקב"ה צוה למשה לקחת המטה שהכה בו היאור, ואילו בפר' חוקת (פ"ב פ"ח) כתיב קח את המטה והקהל את העדה וגו', ותרגם יוב"ע סב ית חוטרא ניסיא, וכן בפס' ו' 'ויקח משה את המטה' תרגם ונסיב משה ית חוטר נסיא מן קדם ה' וכו'. מבואר להדיא שחלוק מטה האלקים ממטה אהרן, דברפידים ציוה הקב"ה לקחת את מטה אהרן שהכה בו את היאר ואשר בו נעשו האותות, ובמי מריבה ציוה ה' למשה שיקח את מטה האלקים שהוא מטה הניסים כמבו' ביוב"ע ודר"ק.

וכן במלחמת עמלק (בשלח פי"ז פ"ט) כתיב ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וגו' ומטה האלקים בידך, ותרגם יוב"ע וחוטרא דא תעבידו ביה ניסין מן קדם ה' בידך, ומבו' דבמל' חמת עמלק לקח משה את מטה האלקים שהוא מטה הניסים. ויל"ע בכ"ז חילוק הפעולות שנעשו במטה האותות ושנעשו במטה הניסים. ואכ"מ.

לות רעואל אבוהא דאבוהון, והתם כ' שלקחו מגינתו של יתרו חמוי. הרי מבו' שב' מוטות הם. ויש להוסיף דהנה בפר' בשלח פי"ד פכ"א 'ויט משה את ידו' וגו', תרגם יוב"ע 'וארכין משה ית ידיה על ימא בחוטרא רבא ויקרא דאיתברי מן שיריאי וביה חקוק ומפרש שמא רבא ויקרא ועי' שרתי אתווא די מחא ית מצראי ותלת אבהת עלמא ושית אימהתא ותריסר שבטוי דיעקב וכו', מבו' דזהו המטה שכ' בפ"ב פכ"א שבו יקרע את הים, וכן מדוקדק שכ' כאן דיתברי מן שי' רויא כדכ' שם דאתברי ביה"ש, אלא דהוסיף כאן דהיה כתוב על המטה גם עשר המכות והאבות והאמהות ושבטי ישראל.

ולפי"ז שפיר י"ל דמש"כ בפ"ד פי"ז ואת המטה הזה וכו' אשר תעשה בו את האותות, היינו המטה שנאמר בפ"ב פ"כ שנטל מגינתו של רעואל שכ' תיוב"ע שבו יעשה האותות, וכמו שדייקנו דכ' אותות ולא כ' ניסים. וכן מש"כ בפ"ז פט"ו מטה אהרן, היינו המטה שעשה בו האותות הן בסנה שנהפך לנחש, והן שעשה אהרן לעיני ישראל ול' עיני פרעה [ואף דמה שעשה לעיני פרעה נהפך לתנין ותרגם היוב"ע לחיויא חורמן, ומה שנעשה למשה נהפך לנחש, והרי הקב"ה א"ל ואת המטה אשר נהפך לנחש תקח בידך ולא כ' לתנין, מ"מ חד מטה הוא]. ולפי"ז המכות שעשה ה' ע"י אהרן שהם דם צפרדע כנים, שכ' שעשה במטהו, היינו אותו מטה של האותות, ואילו המכות שעשה ה' ע"י משה שהם ברד ארבה חשך נעשו במטהו והוא מטה האלקים שבו נעשו ניסים והיינו מופ' תים, וקריעת ים סוף והוצאת מים מהסלע נעשו במטה האותות כמש"כ.

ובעזה"י ראיתי באר"ח שהביא זוה"ק (פר' בשלח עמ' מח.) שהיה ב' מוטות. וז"ל הזוה"ק: ואתה הרם את מטך וגו', הרם את מטך די ביה רשום שמא קדישא, ארכין ידך בסטרא דשמא קדישא וכיון דיחמון מיא קדישא יערקון מניה ומקמיה וכו'. אמר רבי אליעזר חמינא דזמנין אתקרי האי מטה מטה האלקים ולזמנין אתקרי מטה דמשה,

א? דהנה לעיל פס' י"ז כתיב 'ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות', וצ"ב מה בא הקב"ה למעט במילת 'הזה'? ועוד יל"ע במה שאמר לו 'את האותות', דמשמע רק את האותות אבל לא את המופתים.

והנה לקמן פי"ז פט"ו 'והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך', תרגם יוב"ע: וברם חוטרא דאהרן דאתהפיך לחיוי תיסב בידך. משמע מדבריו שכ' 'מטה אהרן' שהיה גם מטה משה, האם המטה אשר נהפך לנחש הוא המטה שהזכרנו לעיל 'ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות'? ועוד יל"ע דבפס' כ' קרי ליה הכתוב מטה האלקים דמשמע דמטה אחר הוא?

והנה ביוב"ע פ"ב פכ"א בפס' ויאל משה וגו' וכד חכים רעואל דערק משה מן קדם פרעה טלק יתיה לגוביא והות צפורה ברתיא דבריה מפרנסא יתיה בסיתרא בזמן עשרתי שנין, ולסוף עשרתי שנין אפקיה מן גובא ועל משה בגוי גינוניתא דרעואל, והוה מודי ומצלי קדם ה' דעבד עמיה ניסין וגבורין, ואיסתכי ית חוטרא דאיתבריאית ביני שמשותא וחקיק ומפרש עלה שמא רבא ויקרא דביה עתיד למעבד ית תמהיא במצרים, וביה עתיד למבזע ית ימא דסוף ולהנפקא מוי מן כיפא, והוה דעיץ בגו גינוניתא ומן יד אושיט ידיה ונסביה הא בכין צבי משה למתב עם גברא ויהב ית צפורה ברתיא דבריה למשה.

מבואר מדבריו דמטה זה נברא ביה"ש של בריאת העולם והיה חקוק עליו שמו הגדול ית בך, ובו עתיד לעשות את האותות במצרים, ולקרוע הים ולהוציא מים מן הסלע. וכשנדקדק נראה דאין זה כמש"כ בפ"ד פ"ב דהתם כ' שה' מטה 'מספיר כורסי יקרא' שלא כתוב בפס' זה. ועוד דהוסיף שם שמשקלו מ' סאה, ועוד דהתם כ' שבו נעשו ניסים מלפני ה' ואילו כאן כ' שבו יעשה אותות ולא כ' ניסים, אלא דהוסיף כאן שבו גם יקרע הים ויוציא מים מהסלע. ועוד דכאן כ' שלקח המטה מגינתו של רעואל, אביו של יתרו כמבו' בדבריו, וכן בפס' י"ח כתב 'ואת

You Are Precious to Hashem

Harav Hagoan Yaakov Moshe Katz Shlita

The parashah starts with the words: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים: מִצְרַיִם, and then goes on to count Klal Yisrael. Rashi cites the Midrash Tanchuma, which wonders why the Torah is counting Yaakov's family again, in their deaths, after having counted them in their lifetimes in the previous parashiyos. The answer given is: להודיע חבתן שנמשלו לכוכבים. When something is valuable to you, you count it.

Why, asks Rav Tzadok, does the Torah teach us this lesson specifically here, at the beginning of Sefer Shemos? He answers that at this point, the *galus* is beginning, and Klal Yisrael is entering a situation of *hester panim* and *tzaros*. From here on, bad things will be happening to the Yidden, who are going to have to work hard and suffer torture at the hands of the Egyptians, who enslaved them and killed their children. When things like that happen, Yidden are liable to feel that Hakadosh Baruch Hu doesn't love them, *chas veshalom*. That's why the very first *passuk* of the account of the *galus* contains a reminder that Hashem loves us.

Although there are *tzaros* in the world, and although not everything works out the way we want, that's not a sign that Hashem doesn't love us. Hashem loves each and every one of us, He counts each and every one of the *shevatim* individually – Reuven, Shimon, Levi – and each one is precious to Hashem. Yes, there's *galus*, yes, there are *tzaros*, but Hashem still loves us and has big plans for us. We know that לָפָנִים צִעְרָא אֲנִירָא: if we're able to stand strong, to accept our challenges with love, and serve Hashem despite the *tzaros*, we'll be *zocheh* to tremendous *schar*.

That's the significance of the *meshal* to stars: להודיע חבתן שנמשלו לכוכבים. The Sfas Emes explains that the stars appear at night, showing us that even when it's dark outside, there's still light. Similarly, what

illuminates the world for a Yid in times of darkness is the knowledge that no matter what goes on, it's coming from Hashem who loves us, and there's a *yeshuah* behind it. Hashem prepares the *refuah* before the *makkah*, so in the midst of the darkness there is already a *yeshuah* waiting in the wings. Furthermore, we know that all the *tzaar* that we go through has a purpose, and is for the good.

This belief is what keeps us going through the *galus* and throughout all the hardships in life. We have to remember that Hashem is always with us, that He always loves us, and that He's always there for us and can and will help us. We should never give up hope, and never forget that we are precious and important in the eyes of Hashem.

The list of the *shevatim* concludes with the words: וַיִּוְסֹף הָיָה בְּמִצְרַיִם. Rashi points out that this seems superfluous; we already know where Yosef was. So why does the Torah make a point of mentioning this? Rashi answers:

להודיעך צדקתו של יוסף. הוא יוסף הרועה את צאן אביו. הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך ועומד בצדקו.

This is a nice idea, says the Ohr Hachaim, but why does the *passuk* mention it specifically here?

Perhaps we can suggest that just as the purpose of counting Klal Yisrael was to give us hope and help us get through the *galus*, as Rav Tzadok explains, so, too, the idea of emphasizing that Yosef was in Mitzrayim gives us hope to go through the *galus*. We have hardships, yes, but Yosef's hardships were a lot harder than most of ours: He was taken away from his father and his family and was thrown into Mitzrayim, the bastion of *tumah*, all by himself – and even so, he remained the same righteous Yosef

who tended to his father's sheep.

Yosef is a lesson to all of us that even in a situation of *galus*, we, too, can maintain our *tzidkus* despite all the *nisyonos* we go through.

So we see that the opening *pesukim* of this parashah are an introduction to *galus*, giving us the tools to hold strong and grow and *shteig*, to do what we're supposed to do and overcome our *nisyonos*.

Torah: the Escape from Galus

At the beginning of the parashah the Torah tells us: **אֵת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ**. We already know that Yaakov came down to Mitzrayim with his family, so why does the Torah have to repeat this?

In addition to teaching us how to survive in *galus*, the Torah is also teaching us how to get out of *galus*. Yaakov, who is the **יֵשֵׁב אֱהָלִים**, represents connection to Torah. Indeed, Rashi says at the beginning of Parashas Vayechi that as long as Yaakov was alive, the *galus* of Mitzrayim couldn't start. That's because Yaakov was the pillar of Torah.

Similarly, when we grasp onto the Torah tightly, that lessens the *galus* and takes us out of *galus*. For the same reason, Shevet Levi, who devoted themselves to Torah, were not enslaved in Mitzrayim. They never left the beis midrash, so they weren't subject to the oppression of the Egyptians.

The Midrash Tanchuma on Parashas Noach says that there will always be two *yeshivos* that endure throughout all the generations and are not subject to the yoke of the *galus*, because Hashem watches over them.

We see that the connection to Torah is what takes us out of *galus* and helps us merit *geulah*.

There are different levels in this regard. Some people's connection to Torah is all day, and they are therefore completely removed from the *ol malchus*. But even if you're not connected to Torah the whole day, whatever connection you do have to Torah brings you *geulah* and takes you out of *galus*. The fact that you listen to *divrei chizuk* every week and learn every week – that lifts you up and keeps you connected to Hashem, and that in itself gives us the strength to go from *galus* to *geulah*, *b'ezras Hashem*.

The Three Pathways to Geulah

Connection to Torah is actually one of three pathways to *geulah*. Yaakov Avinu's *brachah* to Ephraim and Menashe was: **הַמְלֵאךְ הַגָּאֵל אֶתִּי מִכָּל רָע**. In this *brachah*, Yaakov was imparting the key to *geulah* – **הַמְלֵאךְ הַגָּאֵל אֶתִּי**. If you want to be *zocheh* to *geulah* from Mitzrayim, he was saying, you should follow in my path and in the paths of Avraham and Yitzchak. The path of Yaakov,

as we mentioned, is the connection to Torah.

The path of Yitzchak, we know, was *avodah*. One of the ways that Klal Yisrael merited the *geulah* from Mitzrayim was through *tefillah*, by crying out to Hashem about their unbearable slavery. Every person, in every situation, needs to connect to Hashem in heartfelt *tefillah*. That's the light that takes us out of the darkness of *galus*. We have to connect to Hashem through Torah – the path of Yaakov – and also with **וְתַעַל שְׁוֹעֵתֶם** אֶל הָאֱלֹקִים, the path of Yitzchak. Whatever we need help with, we have to cry out to Hashem for it, whether it's *parnassah*, *nachas* from children, health, or anything else. We also have to cry out to Hashem about the *galus* that we're in and the *tzaros* that Klal Yisrael suffer. At least once a day, whether in davening or at another time, we should make a point of connecting to Hashem in this way, and also to thank Him for all that He does for us; that also connects us to Him.

And the third pathway to *geulah* is that of Avraham Avinu, the pillar of *chesed*. At the end of the parashah it says that after Moshe Rabbeinu left Pharaoh's palace, the Egyptians started to whip the Yidden even more, and the Yidden who were supervising their brothers absorbed beatings for those Yidden who didn't produce their full quota of bricks. When Hashem saw how the Yidden cared for one another, to the extent that they were willing to be whipped instead of their brothers, that prompted Him to care for the Yidden as well as take them out of *galus*.

The same is true when we care for other people. We don't have to go far to do this. When we care for our wives and children, when we listen to them, when we show them care and concern, when we try to help them with whatever difficulties they are going through, that *chesed* prompts Hashem to have *rachmanus* on us as well and care for us and be there for us.

The Gemara (*Berachos* 8) says: **אמר הקדוש ברוך הוא כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין ואומות העולם**. These three pathways – which are the *middos* of Avraham, Yitzchak, and Yaakov – bring the *geulah*. When we follow in the pathways of the Avos, we cause Hashem to remember His covenant with us, as the *passuk* says: **וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאָף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאָף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר**.

Let's keep in mind how precious we are to Hashem, that Hashem always loves us, and that what can help take us out of our individual and collective *galuyos* is to connect to Hashem through Torah, through the *avodah* of heartfelt *tefillah* and *tze'akah*, and through *chesed* and caring for others.

Hashem should bring *geulah* and *yeshuah* to each of us and take Klal Yisrael out of *galus* *b'meheirah*.

This week's Bishvilei Haparsha is sponsored by

